

ТЕХНОЛОГІЧНІСТЬ У МЕТОДИЦІ Й СПАДЩИНІ Ф.ФРЕБЕЛЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПРОСТОРУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ІНТЕГРОВАНІСТЬ)

У статті розглянуто ідеї технологічності в теорії і практиці розумового розвитку дитини відповідно до цілей оптимізації її теоретичної й прикладної розробки та використано комплекс прикладних завдань. Виокремлено структурні компоненти та функціональні характеристики, що відображають інтерпретацію даного феномена у спадщині Ф.Фребеля.

Ключові слова: технологічність, методика, розумовий розвиток дітей раннього віку, спадщина Ф.Фребеля, дошкільна освіта.

Динамікою модернізаційних процесів у суспільстві закладається певний напрям в реалізації культурних і технологічних трансформацій навчання дітей згідно вимог перспективності у розв'язанні проблеми формування системи актуальних знань у дошкільній освіті.

Теоретичний матеріал розкривається за допомогою методики, яка спрямовує знання особистості дитини дошкільного віку на ознайомлення з елементарною математикою в русло її загального розвитку та залучення інформаційних технологій. Одним із шляхів розв'язання означеної проблеми є ґрунтовний аналіз та належна оцінка світової спадщини у контексті сучасного простору дошкільної освіти.

Мета дослідження – обґрунтувати відображення у змісті математики інформації про уміння створювати елементи математичних уявлень у дітей дошкільного віку в умовах виявлення технологічності у педагогічному процесі.

У вирішенні достатності знань та вмій дітей дошкільного віку і узагальнення поглядів науковців історичної доби і сучасників на здійснення формування елементарних математичних уявлень у системі дошкільної освіти. Такий аналіз дозволяє визначити перспективні шляхи розумового розвитку дітей в умовах ДНЗ.

Використовуючи інформаційні технології навчання, педагоги в масі своїй фіксують увагу на розвитку у дитини сприймання певної інформації. Інформація виконує функцію накопичувача знань. Водночас вона може бути суцільною і дискретною.

Поняття технологічності прийшло в педагогіку з техніки. За різними визначеннями технологічність – це одна з комплексних характеристик технічного пристрою, що передає потрібність його вироблення, ремонтпридатність та експлуатаційні якості. У літературних джерелах знаходимо визначення технічної технологічності і педагогічної технологічності.

Приклад якісного оцінювання технічної технологічності подається так: *Деталь титану вал. Конструкція деталі технологічна, оскільки виготовляється із сортового прокату /пруток/, матеріал деталі якісно обробляється різанням, конфігурація деталі дозволяє виконувати обробку на серійного випуску станках токарної групи, точність і шорсткість більшості поверхонь, які виконуються на станках з нормальною точністю, окремі поверхні деталі потребують додаткових операцій на серійних станках з нормальною точністю.*

Педагогічна технологічність структурно виявляється компонентами: концептуальності, що відображає проектування і впровадження педагогічної технології; змістовної процесності, що охоплює цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, розвиток дітей; методи і форми діяльності вихователя щодо управління навчально-виховним процесом в ДНЗ; професійності, що характеризується педагогічною майстерністю і розкриває успішність функціонування і репродукування спроектованої технології, а також, виявляється критеріями: концептуальності, системності, керованості, ефективності,

відтворюваності.

Рівень технологічності залежить від ступеня розвитку суспільства та від потреб його щодо освіченості особистості. Технологічність як цілісна теорія і методика притаманна педагогічному процесу. Технологічна компетентність вирізняється особливістю володіння сучасними математичними пакетами (пакети символічних перетворень, динамічної геометрії; відтворення інформаційного простору). Розкриваючи технологічний компонент математичної компетентності, потрібно створювати оптимальні умови у процесі поступового переходу від дій під керівництвом вихователя до самостійних, даючи їм змогу самим шукати шлях розв'язання пізнавальних та практичних завдань, а також:

- оцінювати хиби при використанні наближених обчислень;
- користуватись аналогією комп'ютерних моделей для предметної галузі завдань з метою їх евристичного, наближеного вирішення;
- встановлення діалогової взаємодії між вихователем і електронним пристроєм сприяє вільному вибору, розкритості, творчій винахідливості [6, с.131].

Зазначимо, що першопрохідцями наукового осмислення просторово-геометричних уявлень для дітей дошкільного віку були Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ф.Фребель. Вони зароджували майбутню математичну освіту дошкільника. Провідною ідеєю на той час виявилось початкове ознайомлення і вивчення об'ємних фігур дітьми, починаючи з раннього віку.

Зазначимо, що сучасна педагогічна наука, розвиваючи просторово-геометричні уявлення дітей раннього віку, актуалізувала вивчення історичної спадщини технологій минулого та ідей і досягнень Ф. Фребеля з розумового розвитку дітей дошкільного віку. За розробками про просторово-геометричні уявлення осмислювались такі напрями: а) уявлення як психолого-педагогічне явище, яке можна і потрібно впроваджувати для розвитку і навчання дітей; б) змістові характеристики просторово-геометричних уявлень; в) методика формування просторово-геометричних уявлень у дітей.

Ф. Фребель висунув чільною ідеєю те, що світ єдиний і водночас багатогранний, а багатогранність передбачає наявність окремих елементів, єдиних за своєю суттю. У системі добору спілкування з дитиною раннього віку Ф.Фребель особливу увагу звернув на м'яч як початкову форму для всіх інших форм. Водночас він легко охоплюється рученятами, м'який, еластичний, не спричинить біль або травму, простий і доступний, багато маніпулятивний, зі шнурком, вільний. При цьому дитина може слідкувати за рухами м'яча, дає змогу ознайомити дитину з різноманітністю звуків: угору – вниз, до себе – до мене, ближче – далі, туди – сюди, бум, бом, тік, так, тан – тан – тан, хоп на ящик, хоп за ящик, бух! Упав!, не лінуйся – крутись – крутись – крутись, тощо. Опісля цього дитина сама виконує рухи, супроводжуючи їх короткими звуками.

Виконуючи такі вправи, дитина вивчає властивості конкретної геометричної фігури, розвиває мовлення та збагачує словник.

Водночас Ф. Фребель наголошує на тому, що кожному із вправ саму по собі можна повторювати скільки завгодно, допоки це доставляє дитині задоволення. Завдяки повторенню такі вправи набувають вагомості як у смислі розширення кола дослідів дитини, так особливо для усвідомлення їх і для досягнення в них визначеності й виразності. Між іншим, для розумних і уважних матерів і вихователів все це саме собою впливає з самої гри і вправи [3, с.162].

Другий дар – куля, куб, циліндр – не випадковий. М'яч підготував базу для ознайомлення з кулею. Всі попередні ігри проводяться і з кулею, застосовуються приспівки, віршики, рухові вправи з геометричними фігурами. При цьому куля повинна викликати у дитини враження: форми, руху, єдності, незмінності, перетворюваності.

Надалі наставниця проводить пояснення властивостей геометричних фігур разом з дітьми у віршуванні і маніпуляціях предметом. Наприклад: (ставить куб на ребро): "він так не може встояти, його потрібно підтримати, якщо ж до стінки притулити, твердо буде він стояти ..."; (об'єднання): " якщо в руку кулю взяти, кубу місця не знайти. Коли ж кубик в

руку взяти, разом з кулею його не втримати"; (для привернення уваги і розвитку слухових рецепторів наставниця пробує поставити куб на ребро – він падає з характерним звуком): " стук, стук, стук, ось який звук, а щоб пісеньку почути, не можна голосно так, треба тихіше мій друже, а не так як молоток, ток, ток, ток!".

Отже, як бачимо, в обігруванні предмета дитина засвоює цілу систему рухів, характеристик, маніпуляцій, звуків.

Надалі за аналогією відбувається ознайомлення з різними властивостями куба у спокої: якщо одним пальчиком куб прижати – буде твердо він стояти; на одній нозі кручусь, якщо за палець я тримаюсь; (прикривши куб рукою, проговорюємо) тепер кубика не видно, будемо його шукати; (трохи відхиляємо руку) треба лише постаратись, щоб до кубика добратись; якщо дуже добре пошукати, його можна віднайти.

Крім того, дитину знайомлять з кубом відносно простору в русі. Задля цього куб облаштовують отворами в кутах, по центру симетрії, по осях і виконують дії створення нових фігур.

Водночас увагу дитини привертає все, що знаходиться довкола неї, особливо поява свійських тварин. Відповідно до цього, м'яч, що гоїдається на нитці, може перетворитися на пташку. Варто лише сказати: " Дивись, як літає пташка: туди, сюди!"; м'яч, що підскакує, може нагадати дитині кішку: " Ось кішка стрибає на стілець" тощо [3, с.163].

Таким чином, одна з найкращих ідей, яку Ф. Фребель будь-коли застосував, це *ідея перетворення предмета* у процесі дії з ним. Він на прикладі вивчення будь-якої геометричної фігури показує дитині, як один предмет можна візуально за допомогою відповідних рухів перетворити в інші геометричні фігури, що готує особистість до розуміння просторово-геометричних уявлень, мистецтва і ремесла. Ця технологія була результатом аналізу стану виховання дітей раннього віку на той час, в якому жив Ф. Фребель. Його не задовольняли в традиційних методиках свого часу зростаючі запити суспільства. Ідея перетворення на ґрунті недопущення "розриву" між дією і предметом, з яким знайомиться дитина раннього віку, забезпечувала технологічний зв'язок у процесі початкового ознайомлення з предметними діями та набування досвіду в діях з предметами. Ідея перетворення впроваджувалась через предметні дії, її технологічність, засвоєння характеристичних властивостей предметів. Ф. Фребель також розвивав послідовно ідею системи безперервності в єдиній системі за віковим (від нуля до 14 років) статусом; технології перетворення у процесі педагогічної діяльності вирізнялись своєю технологічністю і цілісністю сприйняття, яка була присутньою впродовж всієї його педагогічної діяльності.

Аналіз педагогічних, вікової психології, математичних досліджень засвідчує, що науково обґрунтованої технологічності розвитку дитини раннього віку щодо ознайомлення з елементами математичних уявлень ще не достатньо вивчено та зреалізовано. Тому виникла необхідність визначити не лише ідею розвитку предмета нашого вивчення, але й висвітлити обсяг здійснення його технологічності.

Незалежно від того, в який період розвитку суспільства народжується дитина, соціалізація її відбувається з першим криком. Саме ранній вік дитини є стартовим, і старт має бути наповнений змістом і смислом впродовж періоду зростання дитини раннього віку.

Вивчаючи стан системи початкового дитячого виховання за методикою Ф. Фребеля, Г. Дараган писала про те, що виховання як наука і мистецтво не втрачає значення у своєму застосуванні й від самого раннього віку. Вона наголошувала на тому, що за іграми і дитячими заняттями не признають того глибинного значення, яке останні мають внаслідок чого вони застосовуються *без системи і без мети* [1, с.ІІ].

Метод Ф. Фребеля не завжди сприймався однозначно. Частина сучасників Ф. Фребеля критично ставилися до його педагогічної творчості.

Наголосимо на тому, що живучи в іншу епоху, дописувачі критикують систему Ф. Фребеля як таку, що має обмеженість. При цьому вони забувають, що самі добирають лише одну лінію системи, розробляють її щодо сучасності, в якій самі знаходяться, і

дозволяють собі не помічати або відкидати найцінніше в його методі. Крім того, нове, невідоме завжди складно організується і має як прихильників, так і критиків.

Послідовник розвитку Фребелівських ідей С.Гессен у свій час виказав погляд на провідні проблеми дошкільного виховання в інтерпретації Ф. Фребеля та вивів концепцію дошкільного виховання, К. Ушинський (порівняння розглядається як зіставлення предметів та явищ з метою знайти подібність та різницю між ними) розвиває думку, що: "порівняння є основою будь-якого розуміння та будь-якого мислення..." [4, с.64].

Розвиваючи ідеї Ф. Фребеля, та спираючись на праці К. Ушинського, Г. Дараган, Н. Лубенець, можна констатувати, що його школа була гармонійною для свого історичного періоду, і діти вчилися у ній від раннього віку до 14 років, здобували гарантовану освіту.

На межі переходу від феодального до капіталістичного способів життя людство потребувало організації життя дітей дошкільного віку поза межами сім'ї. Почали з'являтися дитячі майданчики і професія вихователя, яку Ф. Фребель називав "садівниці". Водночас материнський вплив на дитину зменшився – жінка пішла працювати. Зазначимо, що Ф. Фребель приділяв велику увагу підготовці матері до спілкування її з дитиною. Він рекомендував батькам і вихователям з ранніх пір спостерігати усі явища в доквітлі разом з дітьми.

Отже, виявлення "Розриву" як джерела поповнення інформаційного змісту через чітке його усвідомлення відіграє роль ключового поняття, що акцентує увагу на конкретному етапі засвоєння прийому. Наприклад: порівняємо методик першого ознайомлення дітей раннього віку за програмою Ф. Фребеля і сучасною методикою ознайомлення з геометричними формами. Як задовго діти вчаться розуміти зміст просторово-геометричних форм? Як забезпечити усвідомлення дітьми форми, розміру дієслів стану, дії, руху, що є ключовими поняттями просторово-геометричних уявлень?

Наші сучасники Г. Беленька, З. Борисова, Е. Вільчковський, Л. Волобуєва, Г. Грама, Н. Грама, М. Головка, Ю. Демидова, Н. Дем'яненко, Т. Єськова, Н.Кот, Л. Крайнова, Н. Карпенко, Т.Куліш, І. Луценко, Л. Машкіна, В.Пасічник, Ж. Петрова, К. Поліщук, І. Прудченко, Г. Реґо, Г.Сухорукова виокремили і досліджували життєвий шлях і педагогічну спадщину; історико-компаративний контекст феномену Фребелівського педагогічного руху; педагогічну систему Ф.Фребеля та її складові: методичну, навчально-виховну, та окремі спрямування виховання працелюбності в історії педагогіки різних країн, розвиток ідей Ф.Фребеля в сучасній дошкільній освіті та практиці роботи сучасного дошкільного закладу, а також, розвиток мовленнєвого спілкування, методик ознайомлення з природою, образотворчим мистецтвом, формування конструктивних навичок дітей, пізнавальної активності, геометрії Ф. Фребеля, моделювання математичних уявлень, логіко-математичних уявлень, становлення педагогізації батьків дітей дошкільного віку; технологічності процесу навчання.

На відміну від програми Ф. Фребеля, в якій ознайомлення дітей раннього віку у процесі формування просторово-геометричних уявлень відбувається спочатку з об'ємними фігурами, в сучасних програмах ознайомлення дітей раннього віку починається з плоских форм: круг, квадрат, трикутник та групуванням предметів за величиною [3, с.109-113; 5, с.26].

В експерименті нами було наголошено на формуванні просторово-геометричних уявлень дітей раннього віку в контекстному варіанті за обома програмами, що забезпечило переконливість сюжету, його наочну виразність, фіксування уваги на ключових характеристиках математичних символів, моделей, мови. Це дозволило нам посилити чіткість педагогічного запиту до змісту завдань і сюжетів та добору змісту відповідно до кожного елемента моделі завдань, що й забезпечило успіх зниження проґалин, а з допомогою віднаходження "розриву" як засобу було актуалізовано розвиток професійних умінь майбутніх педагогів за темою.

Водночас зазначимо, що в сучасній інтерпретації спадщини Ф. Фребеля вивчення дітьми просторово-геометричних уявлень, починаючи з раннього віку, надається перевага

використанню сучасних мультимедійних та інтерактивних технологій у задіянні уявлень про форми, рух, єдність, незмінність, а також можливостей перетворюваності однієї форми в іншу, що повністю дозволяє значно підвищити наочність та ергономіку сприйняття просторово-геометричних уявлень, що позитивно відображається в мотивуванні й ефективності навчання. При цьому інтерактивні й мультимедіатехнології збагачують процес навчання, втягуючи в процес сприйняття навчальної інформації більшість чуттєвих компонент навчальності, інтегрують і забезпечують середовище формування та прояв ключових інформаційних і комунікативних компетенцій.

При цьому внесли свій вклад в розширення і розвиток теорії і методики цілісного сприймання і розуміння дитиною душі й світу у віртуальній реальності сьогодення від цілісності розуміння всесвіту до віртуальної реальності.

Процес технологізації забезпечує покрокове засвоєння дитиною раннього віку просторово-геометричних уявлень.

Технологізація дозволяє створити за принципом неперервності змістове засвоєння дитиною просторово-геометричних уявлень та поглибити процес технологічності сприйняття.

Інтегрованість методик сучасності та ідеї Ф. Фребеля згруповують технологічні доробки минувшини і сучасності та сприяють створенню цілісної картини розуміння просторово-геометричних уявлень дітьми дошкільного і, насамперед, раннього віку.

У контексті сучасного простору дошкільної освіти технологічність навчання розкриває нові можливості через запровадження у дошкільних навчальних закладах інформаційних технологій, які стануть нормою.

Подальшого дослідження потребує питання формування та збагачення інформаційно-математичного досвіду майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу в роботі з дітьми і сім'єю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дараган А. Руководство к детским садам по методе Ф. Гребель / А. Драган. – СПб., изд-е книгопродавца и типографа М.О. Вольфа, 1862. – 155 с., музык. приложение.
2. Гюнтер К.К. Фридрих Фребель / К.К. Гюнтер// "Перспективы", 1984. – № 2.
3. Фребель Ф. Будем жить для своих детей / Ф.Фребель. Сост., предисл. Л.М. Волобуева. – М.: Издат. дом "Карпуз", 2001. – 288 с., ил. – (Педагогика детства).
4. Hoffmann Johann. Spiele fure Leben: Historisher Roman um Fridrich Frobel. – Rudolstadt: Greifenferlag, 1982. – 255 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / О.Білан, Л.Возна та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.
6. Грама Г.П. Факт як джерело інформації в педагогічній діяльності вихователя / Г.П. Грама // Наука і освіта. – 2007. – № 3. – С. 129-133.

Грама Н.Г.

ТЕХНОЛОГИЧНОСТЬ В МЕТОДИКЕ И НАСЛЕДИИ Ф. ФРЕБЕЛЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОГО ПРОСТРАНСТВА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ (ИНТЕГРОВАННОСТЬ)

В статье рассмотрены идеи технологичности в теории и практике умственного развития ребенка согласно целей оптимизации её теоретической и прикладной разработки и использовано комплекс прикладных упражнений. Выделены структурные компоненты, функциональные характеристики, что отображают интерпретацию данного феномена в наследии Ф. Фребеля.

Ключевые слова: технологичность, методика, умственное развитие детей раннего возраста, наследие Ф. Фребеля, дошкольное образование.

**ADAPTABILITY IN THE WAY AND THE LEGACY OF F.FREBEL'S METHOD IS CONSIDERED
IN THE CONTEX OF TODAY'S SPACE FOR PRESCHOOL EDUCATION (INTEGRATION)**

The article describes the ideas found in the theory and practice of mental development of the child in accordance with the goals of optimizing its theoretical and applied design and used complex applied exercises. Are structural components, functional characteristics that reflect the interpretation of the phenomenon in the legacy of f. frebel's Metod is considered.

Key words: adaptability, technique, mental development in young children, the legacy of f. frebel's Metod is considered, pre-school education.

УДК 37.013

Федяєва В.Л.

**СІКОРСЬКИЙ ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ (1842-1919) – ОРГАНІЗАТОР
І ГОЛОВА КИЇВСЬКОГО ФРЕБЕЛІВСЬКОГО ТОВАРИСТВА**

Статтю присвячено дослідженню наукового внеску І. Сікорського в теорію та практику дошкільного виховання дітей. Розглянуто проблеми дошкільного віку, стримування афектів, поєднання суспільного й сімейного виховання, співвідношення спадкової схильності та її наслідків, зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на дітей та шляхи їх розв'язання ученим. З огляду на лікарсько-педагогічну концепцію виховання дітей у сім'ї з її природничо-науковим підходом, принципом природо відповідності, здоров'язберігаючими методиками висвітлено питання вивчення ученим періодизації фізичного й духовного розвитку дітей дошкільного віку, умов виховання дітей періоду "першого дитинства", зв'язку розумового розвитку дитини з материнською турботою, розвитку слуху та мовлення дитини раннього віку.

Ключові слова: фребелівське товариство, принцип природовідповідності, розумове та моральне виховання, нервово-психічна організація дитини, період "першого дитинства", афект, "гігієна виховання".

Середина ХІХ століття у розвитку вітчизняної педагогіки позначалася новими підходами до розв'язання нагальних питань виховання і навчання дітей у контексті розвитку загального навчання. Вчені-психологи, педагоги, лікарі працювали над обґрунтуванням об'єктивних рекомендацій щодо підготовки дітей до школи, розроблення проблеми загального дитячого розвитку в поєднанні з природознавством і медициною. В цей період з'являється експериментальна психологія та педагогіка, науковці працюють над розробкою об'єктивних методів дослідження. На порядок денний постали питання: коли, в якому віці та в якій послідовності, через які форми взаємодії можна ефективно навчати кожну дитину, а також, які методи, форми, прийоми найбільш ефективні для навчання і виховання дітей різного віку.

Всі ці наукові проблеми, педагогічні огляди, ідеї, теоретичні обґрунтування та шляхи їх практичної реалізації стали науковим пошуком відомих учених-психологів, медиків, що дає змогу визнати про виокремлення наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. лікарсько-педагогічної концепції виховання дітей.

Фребелівські товариства об'єднували представників прогресивної інтелігенції, яка прагнула організацією платних і безоплатних філантропічних дошкільних установ сприяти поліпшенню сімейного виховання дітей. Такі об'єднання були названі в честь німецького педагога, теоретика дошкільного виховання Ф. Фребеля. Київське Фребелівське товариство було засноване в 1908 році. Метою діяльності стала розробка теоретичних питань дошкільного виховання, організація платного педагогічного інституту з трирічним курсом навчання й підготовкою кваліфікованих виховательок дитячих садків. При інституті діяли